

De Heraut

Door de

Gerreformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het auteursrecht.

Zondag 16 December 1917. N°. 2082.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonneemingen en vertieningen aan de ADMINISTRATIE. Bureau: N.Z. Voorburgwal 56-60, te Amsterdam.
Afschrijven, die later dan Dinsdag 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 6.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere buitenland en Ned.-Indië per jaar f 8 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonneemingen worden aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaars, Postdirecteuren enz.
Advertentiën: van 1 tot 8 regels f 1.20, voor elke regel meer f —.20. Aanvragen en vermelding van leidegaven f —.12 per regel.

Van de Voleinding.

CCLXVIII.

ACHTSTE REEKS.

XIII.

En in die dagen zullen de menschen den dood zoeken, en zullen dien niet vinden; en zij zullen begeren te sterven, en de dood zal van hen vluchten. Openb. IX: 6.

Met de vier eerste Bazuinen is nu het oordeel Gods, dat de natuur aantastte, ten einde gebracht. Er is aangekondigd, hoe door Gods Almacht, zoodra het einde ingaat, een geweldige aantasting zal plaats hebben, eerst van land en bodem, dan van het gebied der zee, daarna van alle stroomgebied, en ten slotte van lucht en hemelvlak. Nu daarentegen komt aan de orde, wat de verwoesting zijn zal, die in het menscheelijken leven staat door te breken, en zulks eerst onder de vijfde, dan onder de zesde Bazuin, terwijl ten slotte de zevende of laatste Bazuin den overgang zal geven naar de laatste plagenreeks, d.i. naar de Phioelen of Schalen, die het eindverderf over heel het aardrijk zullen uitgieten, en de Voleinding zullen doen ingaan. Wat nu de vijfde Bazuin betreft, beweegt zich in hoofdzake om de sprinkhanen, en in verband hiermede ten deele om de schorpioenen. Dit doet ons bij het lezen vreemd aan, daar in onze opvatting geen van deze beide dieren een klare overdrachtelijke betekenis heeft. Beide komen bij ons niet dan zeldzaam en in kleinen getale voor, en hebben ons daarom niets te zeggen. Vandaar dat ze onder ons bijna nooit in beeldspraak of overdrachtelijk gebezigd worden. Men moet zich daarom, zal men deze vijfde Bazuin verstaan, geheel overplaatsen in de Oosterse levenswijze van het oude Palestina. Men moet zich afvragen, wat daar de sprinkhanen in den volksmond overdrachtelijk te beduiden hadden, en zoo in den zin van deze vijfde Bazuin indringen. Ongetwijfeld komt ook bij ons het overdrachtelijk gebruik van diernamen in het gemeene leven en in de letterkunde voor. Dit is zoo bij alle volken. Niet alleen uit de dierenwereld, maar evenzoo uit de plantenwereld gelden allerwegen enkele producten ervan evenzoo voor de zinnelijke taal. Zoo is het met de roos, met de viool, met den sneeuwbal, en juist evenzoo is het nu met typen uit de dierenwereld, die in het gemeene spraakgebruik gedurig in overdrachtelijken zin gebezigd worden.

Hoe vreemd het ook klinkt, de poes is een geliefkoosd dierenbeeld om 't op een geliefkoosd kind over te brengen. Zelfs onder volwassenen komt het in figuurlijken zin voor. »Wees niet zoo hanerig» wordt gebezigd, om het al te pikante af te weren. In gelijken zin spreken we van sluw als een kat, om een minder eerlijke overrompeling aan te duiden. De slang is ons evenzoo het beeld voor een listig misbruik van kracht. We maken iemand uit voor een rat, omdat de rat als zeetier, door het insluipen van ratten in het scheepshol, gangbaar was. We maken iemand uit voor een uil, zoo hij den indruk maakt van dom en onnoozel te zijn. We spreken van een mol, als we doelen op iemand die door weet te kruipen. Kortom, allerlei namen van dieren, die in onze saamleving veel voorkomen, en een bepaalden indruk achterlaten, plegen ook bij ons in de beeldspraak dienst te doen om op indrukmakende wijze te kennen te geven, wat we omtrent het karakter of de handelwijze van een vriend of vijand begeren aan te geven. Trouw als een hond, is onder alle standen ten onzent een bekende overdrachtelijke zegswijze, maar tevens begrijpt men, waarom hiervan in de Heilige Schrift nooit sprake kon zijn, daar immers de hond, om zijn onreinheid, bij Israel verboden was. Dit gebruik nu van 't wijzen op diersoorten, om daardoor ons oordeel over een persoon of over een menigte van personen uit te drukken, bestond ook in het Oosten, en met name ook in Israel. Eigenlijk moest dan ook op de Catechisatie en op de lagere school de leerling hierop attent worden gemaakt. Het zou zooveel helpen om ons Westersche publiek in de Schrift thuis te zetten. Veelal echter wordt dit verzuimd, of is wie de kinderen voorgaat, hier zelf niet van op de hoogte, en zoo komt 't dan dat de lezing van de oud-Testamentische profeten, en zoo ook van de Apocalypse, velen zoo moeilijk valt, ja ongenietelijk is. Vooral bij de Apocalypse is dit oorzaak van veel wanbegrip, omdat ook de Apocalypse een profetisch

karakter draagt, en zeer sterk naar beeldspraak grijpt. Iets wat moeilijk anders kon, daar in de Apocalypse de slotperiode van het leven op deze aarde ons voor wordt geteekend, die moeilijk anders dan een zeer geheimzinnig karakter kon dragen.

Met name nu geldt deze moeilijkheid hier bij het gezicht van de vijfde Bazuin, omdat hier de beeldspraak hoofdzakelijk ontleend is aan twee diersoorten, die in Palestina een ware plaag waren, t.w. de sprinkhaan en de schorpioen. De sprinkhanen vielen toch soms in zulk een alles vernielende massa op het land neder, en maakten in enkele dagen alles zoo kaal en dor, dat het moeilijk anders kon, of om een onoverhoedschen, overmachtigen en alles vernielenden inval van den vijand of een overval van vijandelijke ruiters voor te stellen, kwam van zelf het beeld van de sprinkhanen in den geest van den schrijver op. En heit van sprinkhanen beteekent een machtige militaire massa. Ten overvloede worden hier de sprinkhanen zelfs met de schorpioenen samengevoegd, omdat de sprinkhanen wel het land, maar niet den mensch deren, terwijl de schorpioenen den mensch, en dat zelfs giftig, steekt. Vandaar dat Johannes, om het gevaarlijk karakter van de militaire macht, die hij door de sprinkhanen afbeeldt, duidelijk voor den lezer te doen uitkomen, er in vs. 3 uitdrukkelijk bijvoegt: »Aan de sprinkhanen werd macht gegeven, gelijk de schorpioenen der aarde macht hebben». Zoo wordt het giftig en gevaarlijk karakter der schorpioenen op de sprinkhanen overgedragen. Er moest toch gewezen worden op een kolossaal talrijke militaire macht. Schorpioenen nu zijn nimmer zoo talrijk. De sprinkhanen daarentegen kwamen zoo er een plaag was, bij miljoenen tegelijk opzetten, en zoo vond hetgeen te komen stond zijn volledige uitdrukking in het dubbele beeld, waarin werd aangeduid, dat de militaire macht die stond in te vallen, massaal en talrijk zou zijn als de sprinkhanen, en gevaarlijk als de schorpioenen. Zoo eerst werd de tekening van het beeld volledig, en werd aan de lezers te verstaan gegeven, welk een ontzettende militaire macht, als de Antichrist ten slotte optrad, zich de heerschappij over heel het aardrijk zou aanmatigen.

Reeds onder het Oude Testament placht in dien zin van sprinkhanen gesproken te worden. Herodes II: 1 v.v. en ge hebt ook daar te doen met de aankondiging van een verwoestende sprinkhanenplaag, en geheel de tekening er van zegt, hoe allesvernietigend zulk een plaag in die streken zijn kan. »De aarde, zoo heet het, wordt er door beroerd, de hemel heeft; de zon en maan worden er zwart door en de sterren trekken hun glans in, en de Heere verheft zijn stem voor zijn heit henen, want zijn leger, d.i. het heiliger van zijn sprinkhanen, is zeer groot». Uitwerking nu van die ontzettende plaag was reeds van ons, dat alle takkaal werd gevretten, dat alle blad en alle bloem verdween, en dat er haast van heel het plantsoen des aardrijks niets meer dan de verdorste takken en stelen overbleven. In gelijken zin leest ge in Jeremia 46: 23: »Ze zijn meerder dan de sprinkhanen, zoodat men hen, t.w. den vijand, niet tellen kon». Evenzo zegt Nahum in III: 17: »Uwe gekroonden zijn als de sprinkhanen en uwe krijgsversterken als de grootekevers». En nog zinniger heet het bij Amos in VII: 1 v.v.: »De Heere Heere deed mij aldus zien, en ziet, Hij formeerde sprinkhanen in het begin des opkomens van het nageslacht, en het geschiedde als zij het kruid des lands geheel zouden hebben afgegeten, dat ik zeide: Heere Heere, vergeef toch! Wie zou er van Jacob blijven bestaan? Voor wie in het Oosten leefde en in Palestina thuis was, haalde het alzo niet de minste verlegenheid, om wat de Apocalypse ons in hoofdstuk IX als beeld van de militaire macht voorhoudt, aanstonds en duidelijk te verstaan. De lezer wist aanstonds, dat bedoeld werd op het straks zich aandienende van een ontzettend talrijke en hoogst gevaarlijke militaire macht.

Hoe wordt nu het opkomen van dit reusachtige leger ingeleid? Er was, zoo deelt Johannes mede, een ster gevallen uit den hemel, en naar werd gegeven de sleutel van den put des afgronds, en zij heeft den put des afgronds geopend, en er is rook opgegaan uit den put, als rook eens grooten ovens, en de zon en de lucht is verduisterd geworden, en uit dien rook kwamen sprinkhanen op. Nu spreekt 't wel van zelf, dat een ster, in eigenlijken zin genomen, geen sleutel hanteeren kan. Met die ster kan uit dien hoofde niet

anders hier bedoeld zijn, dan dat er van boven uit den hemel een geest op aarde neder daalde, en dat deze geest macht bezat om in contact te treden met de demonische onderwereld van Satan. Dat een geest des menschen in een ster wordt afgebeeld, kan niet vreemd aandoen. Hoe toch is de sieraad van legervorsten met ordeteekeens niet van oudsher in zwang geweest, en hoe worden deze ordeteekeens niet bijna altoos genomen in den vorm van een ster. Voorts is het nu het opmerkelijke, dat hier op drieërlei boven elkaar liggend terrein wordt gewezen: 1°. op den hemel, waarin God zetelt van wien alle actie uitgaat, 2°. deze onze aarde, waarop het menscheelijken leven zich roert, en 3°. de afgrond waarin de demonische macht van Satan huist. Dat is dan de put. Nu ontving die machtige geest, die hier in het beeld van de ster voorkomt, den sleutel, d.i. het middel, het instrument, om den toegang tot de demonische wereld te ontsluiten, of gelijk ook dit beeldspreukig wordt uitgedrukt, »om den put des afgronds te openen».

Zoodra dit nu geschied is, stijgt er uit dien demonischen afgrond rook naar boven naar den aardbodem, waar de menscheelijken woont; iets wat natuurlijk zeggen wil, dat de demonische macht uit die diepte zich naar hoger beweegt, om nu op den bodem des aardrijks, d.w.z. in de groote menscheelijken saamleving, de satanische macht tot heerschappij te brengen; wat dan vanzelf doet op het komen van den Antichrist. En hiervan nu is het onmiddellijk gevolg, dat uit de rook des puts, d.i. onder de onheilge beademing van den Antichrist, een geheel heiliger van militaire macht zich verzamelt, om het leven op deze aarde te beheerschen, en dat heiliger zou dan zijn de sprinkhanen, beademprakt voor de reusachtige militaire macht die zich vormt. Deze sprinkhanen nu hebben de roeping niet, om zich op de natuur van het aardrijk te werpen. Hun wordt integendeel uitdrukkelijk laat gegeven, dat ze zich werpen zouden op de menscheid, en wel op dat deel van de menscheid »die het zegel Gods niet op hun voorhoofden hadden». Scherp wordt hier alzo de tegenstelling aangegeven. Er is, dat blijkt uit dit zeggen, onder de menscheid, ook voor zooverre ze gekerstend was, een bijna algemeene afval van het geloof waarneembaar. Het heet nog wel de Kerk, het draagt nog wel den naam van Christelijk, maar het is het niet meer. Slechts een betrekkelijk klein deel der menscheid is nog aan Christus trouw gebleven. Zelfs is, op dat geen verwarfing zou treden, van Godswege een tekening van de geloovigen uitgegaan. Het heeft God beviel zijn uitverkorenen en waarachtig geloovigen met een zegel teekenen op hun voorhoofd als gezagelden te merken. Nu zou men verwachten, dat deze demonische heermacht juist op deze geloovigen en door God gemerkte teekenden zou worden afgezonderd. Doch dit is hier juist niet het geval; en dit moet wel verstaan, anders loopt men gevaar, deze geheele Bazuin verkeerd op te vatten. Er staat toch uitdrukkelijk, dat deze sprinkhanen, dat is deze onheilge militaire macht, zich te werpen heeft op de afgevallenen, die God verlaten, en deswege het merkteken der zaligheid geheel missen.

Hierbij nu is het tevens opmerkelijk, dat deze militaire macht zich op deze afvalligen zal werpen, niet om hen te doden, maar om ze te pijnigen en te beschadigen, gelijk er staat. De zin hiervan is, dat de demonische, anti-christelijke macht, die zich door militaire formatie over heel het aardrijk zal pogen vast te zetten, beghinen moet met al wat van Christus afviel, in militairen zin aan zich te onderwerpen. De nu opkomende demonische macht heeft voor alle dingen behoefte aan een reusachtige, haar geheel onderworpen macht. Op streng militaire wijze moet heel de van God afvallende wereld onder haar oppermacht saamverbonden en geordend worden, en zulks moet zoo toegaan, dat niet de van God afvalligen door schoone voorspiegelingen verlok worden, maar geheel omgekeerd, moet 't alles militairment toegaan, zoodat elk dienstplichtige in het aan te werven leger, door dwang, door harde bejegening, en door afschrikjaning, zich ten slotte voegt. Dit militaire schrikbewind nu zal zoo demonisch worden doorgezet en doorgedreven, dat de slachtoffers, gelijk vs. 6 zegt, om er aan te ontkomen »den dood zullen zoeken, en zullen begeren te sterven», doch zonder dat het hun gelukt zich op die wijs aan het schrikbewind te onttrekken. Hun leven zal ondragelijk zijn, want onder deze militaire tyrannie zullen ze als door schorpioenen gestoken

worden (vs. 5); maar niets zal baten. Ze zullen door de oppermachtige militaire gebieders zoolang gepijnigd worden, tot ze ten leste geheel gebreke instrumenten van het brutaal en boos geweld zijn geworden. Het zal over het geheele aardrijk een alomvattende geweldenaar worden. Niet meer de ongelooftige menscheid zal op deze aarde de heerschappij in handen houden, maar de demonische macht uit die diepte, of gelijk het hier heet, uit »den put des afgronds» zal op deze aarde de macht in handen krijgen.

Daarop volgt dan in vs. 7 tot 10 een breedvoerige tekening van die militaire macht, die hier onder het beeld van de sprinkhanen optreedt. Hun gedaante, zoo staat er, zal zijn als van paarden. Reeds dit toont dat het beeld van de sprinkhanen uitsluitend dienst doet, om het massale aantal aan te geven, en te doen verstaan, dat er tegen »deze demonisch-militaire macht evenmin aan verweer valt te denken, als het voor den landman doenlijk of denkbaar is, om zijn boomgaard, zijn bloementuin, of zijn weiland tegen een inval van sprinkhanen in bescherming te nemen. En nadat nu alzo door het beeld van de sprinkhanen de reusachtige talrijkeheid en de onmacht daartegenover van wie ze verdrijven wilde, is te kennen gegeven, volgt nu de tekening van het geweldige karakter, dat deze militaire macht, zoodra haar oefening volend is, vertoonen zal. Die militaire macht, die zich alsdan zal aandienen, zal meer op paarden dan op menschen gelijken, zoo sterk en zoo geweldig zullen zij zich voordoen. Ze zullen zijn, gelijk er staat, als paarden die tot den oorlog bereid zijn. (vs. 7.) Meer nog, ze zullen niet als huursoldaten er uit zien, die sjofel in hun kleeding en wapening optreden, maar ze zullen op hun hoofden prachtige helmen dragen, met kronen er op, zoo glinsterend, dat ze als van goud zullen lijken, en onder die gekroonde helmen zal hun fers menscheelijken gelaat duidelijk uitkomen. »Hunne aangezichten», zegt vs. 7, zullen zijn »aangezichten van menschen». Slechts één ding zal aan hun fers optreden afbreuk doen; ze zullen, gelijk het in een ruw, militair leger gewoonlijk voorkomt, zich aan de vrouwen overgeven, en hierdoor zal er in hun eigen karakter iets van het Sybaritische zich mengen; iets wat Johannes aanduidt, door te zeggen, dat ze hun haar zullen dragen alsof ze vrouwen waren. Iets wat daardoor te scherper zal afsteken, omdat ze, als de mond opengaat, tanden »als tanden van leeuwen» zullen doen uitkomen. Ook hun wapentuig zal schrik inboezemen. Het zal al van ijzer schijnen te zijn, in 't pantser en in het schild, waarmede ze zich dekken zullen. En hun aanloopen in het gelid zal derwijs geweldig zijn, dat men denken zal wagens te hooren aankomen. (Zie vs. 9.)

De laatste trek van het beeld, dat Johannes ons van deze reusachtige militaire macht voorhoudt, is, dat ze staarten hadden den schorpioenen gelijk, met angelen in die staarten, zoodat ze macht bezaten de menschen te beschadigen op alle manier. Dit is natuurlijk een tekening die, voor wat 't beeld aangaat, weder aan de dieren ontleend is, maar in de werkelijkheid uit dit dierenbeeld moet worden uitgelicht, om aan te geven, hoe ontzettend de verwoesting en beschadiging was, die, waar ze de menschen aanvielen, door die aangevalenen te lijden was. Dat bij dit alles niet aan eigenlijke sprinkhanen, maar aan militaire corporsen te denken valt, blijkt ten overvloede nogmaals uit vs. 11. Gelijk toch in Spreuken 30: 27 zeer juist wordt opgemerkt, zijn de sprinkhanen niet als de bijen, die een koninklijk hoofd over zich hebben. De sprinkhanen, zoo staat er, hebben geen koning. Deze trek uit het beeld kon hier echter niet worden volgehouden. Het sprak toch vanzelf, dat zulk een reusachtige militaire macht zich niet zonder legeraanvoerder denken liet, en in de dagen, waarin de Apocalypse te boek werd gesteld, kon uiteraard niet van den aanvoerder voor zoo reusachtig leger sprake zijn, of het moest een Koning en Vorst zijn. Al is het dan ook, dat de sprinkhanen, naar hun aard, geen Koning hebben, hier kon toch de Koning niet worden weggelaten, en zoo lezen we dan ook in het 11 vers: »Ze hadden over zich tot eenen Koning den engel des afgronds, die in het Hebreeuwsch genoemd werd Abaddon en in het Grieksche Apollyon heet».

Of hier de vertaling van Angelos door engel is, valt te betwijfelen. Lezer zeker was Satan oorspronkelijk een engel, en zijn alle de heerschers der demonen, die met Satan van God afvielen, evenzoo oor-

spronkelijk engelen geweest. Toch is het in de Heilige Schrift geen gewoonte, deze demonen, naar hun oorspronkelijken aard, nog als engelen aan te duiden. We gaan daarom geheel met Klieforth mede, die acht dat het woord Angelos dat hier staat, in zijn oorspronkelijke betekenis van bode is te nemen. Zoo was het dan een bode uit de hel die oprees, en is het die demonische lasthebber, die te verstaan is onder wat onze vertaling noemt: »de engel des afgronds». Ook over zijn naam valt niet te twisten. »Zijn naam, zoo staat er in vs. 11, was: verderver». Die zin en bedoeling toch wordt zoowel door het Hebreeuwsche woord: Abaddon, als door het Grieksche woord: Apollyon, ons wetgegeven. Strekking van deze bijvoeging is alzo eeniglijk om nogmaals klaar en duidelijk uit te spreken, dat de reusachtige macht, die zich tegen het einde der dagen op zal maken, om geheel de wereld te beheerschen, wel uit menschen bestaan zal, maar uit menschen die beziel zullen zijn door een geest, die niet uit de menscheid, maar uit de onderwereld opkomt, en alzo uit zal gaan van Satan. Het zal er nog niet aan toe komen, dat de demonen zullen uitgaan op de vernietiging van al het bestaande, maar de demonen zullen onder den Antichrist beslag op de menscheelijken bevolking van het aardrijk leggen. De menschen zullen doen en uitrichten wat er te gebeuren staat, maar ze zullen het doen, beheerscht en geleid niet door een geest des menschen, maar door een geest uit die diepte, die door den Antichrist met macht bekleed is.

Dr. A. K.

„Indien zij eenigszins tot Mij roepen”.

Indien zij ze eenigszins beledigt, en indien zij eenigszins tot Mij roepen, ik zal hun geroep zekerlijk verhooren. Exod. XXII: 23.

Niet steeds vindt onze bede, die we tot onzen God opzenden, verhooring. Ieder onzer weet dit uit eigen levenservaring. Hoe vaak is, bij ernstige ziekte, niet om redding gemaakt, dat toch ten slotte een lief pand naar het graf werd gedragen. En ook, hoe vaak is niet ook op Christelijk terrein een poging gewaagd en een gewichtige onderneming beproefd, dat 't toch ten slotte faliekant uitliep.

Als het nu hier tot Israel heet, dat als een weduwe ook maar eenigszins tot Jehova roept, Israels God haar zal verhooren, doet dit op 't eerste hooren van de teeringing allicht vreemd aan en vraagt men zich af, hoe deze belofte niet de vaak zoo anders uitlopende levenservaring te rijmen is.

Er komen in de Schrift meer beloften voor van Gebetsverhooring, die praktisch, als we ons zoo mogen uitdrukken, toch door de uitkomst gelogenstraft werden. Dit brengt ons dan allicht in verlegenheid. De belofte boeit en bekoort ons, en toch schijnt 't dat in de belofte ons meer wordt toegezegd, dan in de ervaring van het leven rechtvaardiging vindt.

Vooral hier doet zich die strijd voor, waar zoo met nadruk van eenigszins tot Jehova gesproken wordt. Zoo toch staat er: »Zoo zij, d.w.z. die weduwen, die verongelukkig worden, ook maar eenigszins tot Mij roepen, zal ik haar geroep zekerlijk verhooren». Die bijvoeging van zekerlijk vooral maakt zelfs de tegenstelling nog scherper. Er wordt niet de eisch gesteld, dat ze in volkomen toewijding tot God roepen zal, en er staat niet tegevoerd dat God haar in den regel zooveel 't kan verhooren zal. Neen, de tegenstelling is veel krasser.

Van de ééne zijde dat »eenigszins», en daartegenover van Gods zijde het zoo stellig en zekerlijk.

Veilig mag dan ook gezegd, dat er in heel de Schrift nergens, zomin in het Oude als in het Nieuwe Testament, een krasser uitspraak tot ons kwam.

Men voelt zoo, het gold hier niet enkel Gebetsverhooring, maar een doordringend handhaven van de Gerechtigheid Gods.

De weduwen zijn in lijden, zijn in verlegenheid, en worden, juist omdat ze de zwakkeren zijn, in het zoo licht onheilge leven, in den hoek gedrongen en in haar rechten aangetast. En hierom is het, dat God zoo herhaaldelijk en zoo stellig op het natuurlijk recht der weduwen aandringt.

Werpt de wispelturige levensverhouding zoo vaak vooral haar rechten omver, God zal juist haar recht handhaven.

Alles komt hier nu neer op wat in heuschen en werkelijken zin een roepen tot God is. Er is zooveel schijngebed. Dan wordt er wel geboden, maar 't bidden is vormelijk. Of ook waar 't ophield vormelijk te zijn, is 't toch meer een giting geven aan de bittere geestelicheit van het gemoed, en van de begeerte des harten, en kan vaak in geen enkel opzicht betuigd, dat het een waarachtig bidden is.

En hiertegen nu gaat deze aangrijpende uitspraak des Heeren lijnrecht in.